

Наведені приклади свідчать, що процедура розпізнавання значень формально подібних слів є достатньо ефективною. Вона добре узгоджується з лінгвістичною теорією щодо неоднозначних слів і цілком формалізується програмними процедурами системи МП. Процедура формалізованого розпізнавання омонімів й полісемічних слів повинна базуватись на онтологічних ознаках цієї лексики – семантичних. З-поміж семантичних ознак цих слів для формалізованої процедури їх ідентифікації було вибрано дві: наявність однакових синонімів та спільність сем у тлумачних дефініціях. Ці ознаки є необхідними і достатніми для процедури формалізованого розпізнавання омонімів та ЛСВ багатозначних слів. Програмна реалізація процедури ідентифікації передбачає наявність у системі МП електронних словників омонімів, антонімів та тлумачного – що не становить технологічних труднощів. Створена формалізована процедура ідентифікації омонімів та ЛСВ багатозначних слів в процесі перекладу має не лише прикладне значення, а й теоретичне: це важливо для семантичної теорії мови, семантичного запису текстів спеціальною штучною мовою. Створення ж універсальної семантичної мови є одним з найважливіших завдань не тільки лінгвістики, а й інших наук, які займаються аналогічною проблематикою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику / А. Н. Баранов. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 360 с.
2. Виноградов В.В. Об омонимии и смежных явлениях / В. В. Виноградов // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 1960. – №5. – С. 3 – 17.
3. Задорожный М.И. О границах полисемии и омонимии / М. И. Задорожный. – М. : И-во Московского ун-та, 1971. – 72 с.
4. Кочерган М.П. Лексическая сочетаемость омонимов и лингвистический статус омонимии / М. П. Кочерган // Филологические науки. – М. : 1981. – №5.– С. 47 – 55.
5. Смирницкий А.И. Лексикология английского языка / А. И. Смирницкий. – М. : Наука, 1956. – 260 с.

УДК 811/43Едрієн Річ

*Пермінова А.В.
(Київ, Україна)*

ПОЕЗИЯ ЕДРІЄН РІЧ У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ ПРОЕКТІ МАРТИ ТАРНАВСЬКОЇ

Стаття присвячена вивченню ідіостиллю Марти Тарнавської при перекладі поезії Едрієн Річ українською мовою. Трансплантуючі методи творення метапоетичного дискурсу аналізуються з позицій інтерпретативно-векторної теорії поетичного перекладу.

© Пермінова А.В., 2011

Ключові слова: ідіостиль, метод перекладача, метапоетичний дискурс, інтерпретативно-векторна теорія поетичного перекладу.

Стаття посвячена изучению идиостиля Марты Тарнавской при переводе поэзии Эдриен Рич на украинский язык. Трансплантирующие методы создания метапоэтического дискурса анализируются с позиций интерпретативно-векторной теории поэтического перевода.

Ключевые слова: идиостиль, метод переводчика, метапоэтический дискурс, интерпретативно-векторная теория поэтического перевода.

The article studies Marta Tarnawska's idiostyle while rendering the poetry by Adrienne Rich into Ukrainian. Transplantation methods of metapoetic discourse generation are analyzed in line with the interpretative-vector theory of poetic translation.

Key words: idiostyle, translator's method, metapoetic discourse, interpretative-vector theory of poetic translation.

Невичерпність інтерпретативного потенціалу поетичного твору, його здатність породжувати все нові і нові тлумачення при іншомовному перестворенні, іррадіювати приховані смисли у стереоскопічному проростанні в приймаючу літературну полісистему залишаються **актуальними** питаннями сучасного перекладознавства, невпинно привертаячи увагу вітчизняних та зарубіжних вчених (Д.Робінсон, М.Бейкер, Л.Венуті, Дж.Голмс, Р.Зорівчак, Л.Коломієць, В.Коптілов, М.Новікова, В.Радчук, О.Чередниченко, Р.Якобсон та інші).

Метою цієї студії є обґрунтувати особливості методу перекладача у межах певного метапоетичного проекту.

Особливу вагу для здійснення нашої розвідки матиме розроблена Л.Коломієць інтерпретативно-векторна теорія поетичного перекладу, що уможливить цілісне сприйняття полісемантики оригінального твору в аспекті поліфонії іншомовного перевираження. Дослідниця виокремлює такі концептуально-методологічні підходи, як евристичний, герменевтичний, феноменологічний та онтологічний. На евристичному векторі переклади тяжіють до оптимального лексико-граматичного та структурно-семантичного зближення з оригіналом, актуалізуючи ко-текстуальні значення першотвору. На герменевтичному вони мають характер версій і можуть наближатися до імітації, в яких зберігаються контекстуалізовані текстовим змістом значення оригіналу. На феноменологічному – створюються переклади-адаптації та рекреації, прагматично спрямовані на нового реципієнта. Це переклади, в яких здійснюється розпрозорення інтенціонального змісту першотвору. На онтологічному векторі переклади націлені на оптимальне розкриття репресованих текстових смислів і внутрішніх форм першоджерела [1:6]. Екстраполяція даної теорії на площину нашого наукового пошуку дозволить визначити домінантний концептуально-методологічний підхід Марти Тарнавської при перекладі творів Едрієн Річ українською мовою.

Попри світове визнання за високоінтелектуальну, надзвичайно чуттєву, особистісно-громадську, лірично-політичну, експериментальну поезію сучасної американської авторки, де у гармонійному вербальному плетиві поєднуються позірно непоєднувані поняття та категорії, її твори залишаються маловідомими українській читацькій аудиторії. Поезію Едрієн Річ важко віднести до того чи іншого літературного напрямку і через те, що її світоглядницька концепція постійно еволюціонує, розгортається у невпинно переосмислюваних проблемах особистості, сексуальності, прав жінок, політики, тощо; і через те, що

творам американської авторки притаманна внутрішня динаміка, невловиме мерехтіння смислів, актуалізація яких у вербальній архітектоніці поезій – де поетизується буденне, а проза набуває статусу вірша – виходить за межі норм, конвенцій та визначень. “Якщо ви думаєте, що можете мене збагнути, подумайте ще раз”, говорить про себе поетеса (переклад наш – А.П.).

На початку свого поетичного шляху Едріен Річ пише тексти пронизані інтелектуальною вишуканістю образів та вшануванням традицій, у яких вгадується відгомін мотивів Уільяма Батлера Йейтса та Емілі Дікінсон. Однак, у процесі творчого пошуку слово авторки звільняється від прокрустового ложа рими, створює вербальні каденції, смисловий контрапункт яких нерідко міститься у післярядді поетичної вертикалі. Поезія Едріан Річ – експериментальне поєднання різних технік: довгі рядки, вкраплення прози, різноголосся мотивів, нашарування образів, тощо. Синтаксичною особливістю її творів є анжамбеман (перенесення частини смислово- й синтаксично цілої фрази з одного віршового рядка в інший), парадигматичною – паундівський “танок інтелекту серед слів” [2]. Саме тому досліджувати поезію Едріен Річ у співставленні з перекладами слід як по горизонталі (синтагматична вісь), так і по вертикалі (парадигматична вісь). Рух по лінії синтагматики, що заснований на принципі еквівалентності, дозволить розрити ко-текстуальні умови актуалізації внутрішньої форми автологічних та металогічних образів оригіналів та перекладів; визначити експресему, як квінтесенцію поетичної думки та одиницю метапоетичного перекладу; розкрити лінійні характеристики поетичної мови Едріан Річ, особливості її вербальних експериментів покликаних чинити опір інфляції слів, їх аксіологічному вихолощенню та експресивному зубожінню. Рух по лінії парадигматики базується на принципі ієрархії, і полягає в тому, щоб узагальнити, звести у класи виділені на різних етапах синтагматичного аналізу образи та фігури [3], встановити асоціативно-семантичні зв’язки між словами та рядками в їх унікальній авторській комбінації, адже “адекватність полягає у прагненні в цілому відтворити ступінь насиченості тексту семантичними зв’язками” [4:237].

З огляду на вище зазначене не випадковою видається цікавість відомої перекладачки Марти Тарнавської до творчості Едріен Річ. Марта Тарнавська зазвичай добирає для перекладу зразки антитрадиціоналістської модерної американської поезії, серед яких найвідомішими метапоетичними проектами є переклади творів Емілі Дікінсон та Сільвії Плат. Особливістю ідіостило перекладачки є застосування техніки семантичної точності, яка дозволяє їй досягнути максимально допустимого відособлення. У фаховому інструментарії Марти Тарнавської переважають трансплантуючі методи, за допомогою яких семіотична структура вихідного тексту поелементно конвертується у семіотичну систему цільової поетичної мови, залишаючись якомога більше повною та неушкодженою. Порівняємо окремі фрагменти її перекладацького проекту: *What has happened here will do/To bite the living world in two,/Half for me and half for you./Here at last I fix a line/Severing the world's design/Too small to hold both yours and mine./There's enormity in a hair/Enough to lead men not to share/Narrow confines of a sphere/But put an ocean or a fence/Between two opposite intents./A hair would span the difference.* [5] – *Що сталося тут – це, далєбі,/Позб'є світ на частки дві:/Пів мені і пів тобі./Це тут межа для розбиття,/Бо затісний узор життя,/Щоб умістились ти і я./Який могутній волосок,/Що через нього доли крок/Веде у самоту думок –/Та цей же волос, злу на злість,/Двох протиріч єднав би зміст/І міг би бути, наче міст* [6]. Домінуючим вектором метапоетичного перестворення наведеного тексту є евристичний,

на якому здійснюється процес лінійного семіотичного декодування першотвору, спрямованого на розкриття ко-текстуальних значень та синтагматичних зв'язків словесних знаків. Перші шість рядків перекладу демонструють максимальний ступінь лексико-семантичної та синтаксичної симетрії з оригіналом. Однак, далі простежуємо онтологічне переосмислення оригіналу, що спонукає перекладачку вдаватися до семантичної декомпозиції образів першотвору з метою їхнього рекомбінованого відтворення засобами української мови. На синтаксичному рівні спостерігаємо як вилучення окремих сегментів тексту (*But put an ocean or a fence*), так і додавання (*I міг би бути, наче міст*). На парадигматичному рівні Марті Тарнавській вдається відтворити ієрархію експліцитних та імпліцитних значень присутніх в поетичній архітектоніці першотвору.

Іншим прикладом реалізації евристичного вектору у перекладацькому проєкті Марти Тарнавської є переклад вірша *The Middle-Aged: Their faces, safe as an interior / Of Holland tiles and Oriental carpet, / Where the fruit-bowl, always filled, stood in a light / Of placid afternoon their voices' measure, / Their figures moving in the Sunday garden / To lay the tea outdoors or trim the borders, / Afflicted, haunted us. For to be young / Was always to live in other peoples' houses / Whose peace, if we sought it, had been made by others, / Was ours at second-hand and not for long. / The custom of the house, not ours, the sun / Fading the silver-blue Fortuny curtains, / The reminiscence of a Christmas party / Of fourteen years ago all memory. / Signs of possession and of being possessed, / We tasted, tense with envy. They were so kind, / Would have given us anything; the bowl of fruit / Was filled for us, there was a room upstairs / We must call ours: but twenty years of living / They could not give. Nor did they ever speak / Of the coarse stain on that polished balustrade, / The crack in the study window, or the letters / Locked in a drawer and the key destroyed. / All to be understood by us, returning / Late, in our own time how that peace was made, / Upon what terms, with how much left unsaid. [5]* – Обличчя їх – безпечна обстановка / Голландських кахлів, перських килимів, / Де кошик фруктів, завжди повний, сяяв / У безтурботнім світлі по-полудня – / Їх голоси, їх постаті в садочку, / Як чай там ставили, чи підтирали зелень, / Нас переслідували і смутили. / Бо бути молодим – це означало / Бувати-жити завжди в домі інших, / Чий мир був наш лиш з другої руки, / Не нами створений і був він наш недовго. / Не наш був звичай дому, і не наші / Від сонця зблякли голубі завіси, / Ні згадка про різдвяне прийняття / З-перед років – їх спомини усі / Про власну владність, про буття підвладним, / Ми куштували з заздрістю. Ласкаві, / Вони дали б нам все. Ось кошик фруктів / Для нас поставлений, і нагорі кімната / Для нас лише. Та не могли нам дати, / Літ два десятки досвіду життя. / Ніколи теж нічого не казали / Про пляму на блискучій балюстраді, / Про тріщину в вікні у кабінеті, / Ні про листи, заховані в шухляді, / Ключ від якоїсь десь давно пропав. / Все мали зрозуміти ми, вернувшись, / Колись, в наш час: як мир здобуто цей, / Скільки домов було і скільки домовлень [6]. З буквالیстичною точністю, яка однак не суперечить принципу адекватності, відтворює Марта Тарнавська епідигматику наведеного вірша. Як і у попередньо розглянутому прикладі (використання українського колоквіалізму *далебі* на стилістично немаркованій паралелі оригіналу) перекладачка дещо наближує першотвір до україномовної читачької аудиторії, вдаючись до феноменологічних вкраплень (контекстуальна заміна: *Oriental carpet* на *перські килими*; використання дериваційних моделей української мови для вербальної гри: *скільки домов було і скільки домовлень*). Однак, на окремих сегментах поетичної вертикалі, було б доречніше відійти від букви

оригіналу, добрати слів, що у більш природній спосіб переомовили б першотвір (*спокій* чи *злагода* замість *мир*, *спокій* з *чужого плеча* замість *мир був наш* *лиш з другої руки*).

Поетія Едріен Річ – це трансформація реальності у вербальність, це інтерсеміотичний переклад подій як знаків у слова як події. У цьому ракурсі показовим є її вірш-метафора “Our Whole Life a Translation”/ “Все життя наше переклад”: *Our whole life a translation / the permissible fibs/and now a knot of lies/eating at itself to get undone/Words bitten thru words/ meanings burnt-off like paint /under the blowtorch/All those dead letters/rendered into the oppressor’s language/Trying to tell the doctor where it hurts /like the Algerian/who waled form his village, burning/his whole body a could of pain /and there are no words for this/except himself [5] – Все життя наше переклад/з дозволеними вигадками/вузол брехонь/що пожирє сам себе щоб розв’язатися/Слова перегризлі слова /значення спалені геть мов фарба/під пальною лампою/Всі оці мертві літери /перекладені на мову гнобителя /Спробуй сказати лікарєві де болить як цей алжирець /що йшов із села палаючи/все тіло в хмарі болю/для цього слів немає/хіба він сам [6]. На відміну від попередньо проаналізованих прикладів, що демонструють фрагментарну гетерогенність концептуально-методологічних підходів до відтворення першотворів Мартою Тарнавською, цей переклад виконаний виключно у межах евристичного методу метапоетичного письма. Повне накладання першотексту та перекладу спостерігаємо як на синтагматичному, так і на парадигматичному рівнях. Перекладачка копіює і графіку оригіналу – довжину рядків та відсутність пунктуаційних знаків – що додає стереоскопічності нашаруванню образів. Лише у двох випадках Марта Тарнавська вдається до увиразнення парадигматичних зв’язків між експресемами тексту: *Our whole life a translation /the permissible fibs – Все життя наше переклад/з дозволеними вигадками; his whole body a could of pain/ все тіло в хмарі болю*.*

Отже, домінуючим методом Марти Тарнавської при перекладі творів Едріен Річ є евристичний, який полягає у створенні епідигматичної паралелі першотвору шляхом його експресемного трансплантування засобами української мови. Це дає нам підстави стверджувати, що у поетичному перекладі гармонія форми та змісту розкривається в епідигматичному аспекті, що засвідчує дифузність синтагматики та парадигматики. Зміщення на епідигматичний рівень дозволяє розглядати цільовий текст як результат творчої взаємодії авторів першоджерела та перекладу в інтертекстуальній площині літературних полісистем.

У подальших дослідженнях плануємо описати герменевтичний поступ у творенні метапоетичного дискурсу на матеріалі власних перекладів віршів Едріен Річ українською мовою, що не тільки заповнить одну з лакун сучасного перекладознавства, але і дозволить познайомити українську читацьку аудиторію із експресивними вершинами та інтелектуальними глибинами сучасної американської поезії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коломієць Л.В. Еволюція напрямів в англо-українському поетичному перекладі кінця XIX – початку XXI ст.: Автореф.дис...док.філол.наук. – Київ, 2006. – 41с.
2. Pound, Ezra. Literary Essays. Edited with an introduction by T.S. Eliot. –New York: New Directions Publishing Corporation, A New Direction Book, 1968 (first paperback printing). – Tenth printing. – 464 p.
3. Степанов Ю.С. Семиотика. – М., 1971. – С.25-79

4. Лотман Ю.М. Лекции по структуральной поэтике / Ю.М. Лотман и тартуско-московская семиотическая школа. Сборник. – М.: Гнозис, 1994. – 256 с.
5. Rich Adrienne. The Fact of a Doorframe. Selected poems 1950-2001. – New York, London: W.W.Norton&Company. New edition, 2002. – 327p.
6. poetyka.uazone.net/tarnawska/adrich03.html

УДК 371.315: 811.133.1

Світлична О.Р.
(Дніпропетровськ, Україна)

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСНОГО ДВОСТОРОННЬОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ. РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Стаття присвячена розгляду критеріїв оцінювання усного двостороннього професійно орієнтованого перекладу, які використовувались у процесі проведення експериментального навчання. Результати експериментального навчання, наведені у статті, підтверджують ефективність запропонованої методики навчання усного двостороннього перекладу у фінансовій та банківській галузях.

Ключові слова: експеримент, логічна послідовність, невербальна поведінка, оцінювання якості, перекладацька помилка, просодика.

Статья посвящена рассмотрению критериев оценивания устного двустороннего профессионально ориентированного перевода, которые использовались в процессе проведения экспериментального обучения. Результаты экспериментального обучения, представленные в статье, подтверждают эффективность предложенной методики обучения устному двустороннему переводу в финансовой и банковской сферах.

Ключевые слова: логическая последовательность, невербальное поведение, оценивание качества, переводческая ошибка, просодика, эксперимент.

The article deals with evaluation criteria of two side discourse interpretation used in the process of experiment. Experimental results presented in this article prove the effectiveness of the proposed methods of teaching two side financial and banking discourse interpretation.

Key words: experiment, interpretation error, logical cohesion, non-verbal behavior, quality evaluation, prosody.

Для того, щоб вирішити найважливіше завдання нашого дослідження – встановити й довести ефективність запропонованої методики, насамперед необхідно було визначити критерії оцінювання якості виконання усного двостороннього професійно орієнтованого перекладу.

Визначення критеріїв оцінювання усного перекладу, як відзначає багато дослідників, є досить складною проблемою, тому що головне завдання, а саме визначення об'єктивних параметрів оцінювання, не завжди може бути виконане шляхом підрахунку кількісних,